

**Preek Groningerdienst 23 oktober 2022 in de Oude Lutherse Kerk Amsterdam,
ds. Harry Donga
Verlamde man Mt 9:1-8 Jeremia 8:4-9**

Gemeente van Jezus Christus,

Op 18 februari 1756 voelde men hier in de Oude Lutherse kerk op het Spui een aardbeving. In werkelijkheid had die plaats in Düren in het Rijnland in Duitsland. Paniek brak hier uit zoals de beelden tonen. [] Het was op een biddag zodat er veel mensen in de kerk waren. Die biddag was niet toevallig want al maanden was de aarde in Europa danig van slag zodat her en der mensen werden opgeschrikt door aardbevingen en dat men daarom steun zocht bij God in deze gebedsbijeenkomsten. De meest verwoestende aardbeving was die van 1 november 1755, nota bene op Allerheiligen, geweest die vooral in Portugal enorme schade had aangericht zoals deze beelden tonen, [] negen op de schaal van Richter. Lissabon en ook de Algarve waren niet alleen door de zware bevingen grotendeels verwoest maar ook nog getroffen door een daaropvolgende tsunami. Vanaf dat moment was het mis geweest in Europa, eerst nog ver af, maar dan zelfs hier op het Spui, ter plekke. Ik hoef de Groningers niet te vertellen wat dat betekent aan schrik, ontreddeering, aan schade.

Bijzonder is wel dat er ook nog heel persoonlijke verhalen zijn te vertellen over wat het toen deed met mensen. Zoals die van de lutheraan Jan Gildemeester Sr die als belangrijk koopman consul voor de Zeven Verenigde Nederlanden was in Portugal. Hij was er al als jonge vent naar toegegaan. Daar woonde hij samen met zijn vrouw en twee zoons, Daniël en Jan jr, die waren op het moment van de beving 16 en 10 jaar oud. Het gezin schrok zo zeer van die beving en van de vernietiging van haast alles wat het gevolg was, dat ze besloten terug te verhuizen naar Nederland. Hun geschiedenis vat ik kort samen.

Vader Jan werd daarop de Portugese consul in de Nederlanden, ook hier ging het hem economisch voor de wind. En zijn beide zoons deden het nog beter. Zij waren als lutheranen een steun voor deze gemeente. Zoon Daniël werd diaken en we vinden hem terug in de naamlijst van de bouwcommissie van het dit jaar 250 jaar bestaande lutherse diaconiehuis, geopend in 1772 []. Hier zie je zijn naam staan op de erepoort. En zoon Jan jr, was de belangrijkste kunstverzamelaar van Nederland [] Dit is hem in zijn huis waar hij al zijn schilderijen etaleerde, hij bezat wel vijf Rembrandts de schilder Adriaan de Lelie heeft hem hier afgebeeld te midden van zijn schatten. Dit schilderij is trouwens ook in het Rijksmuseum te bewonderen. Maar deze Jan was ook de eerste steenlegger van dat lutherse diaconiehuis. [] Dat enorme gebouw aan de Nieuwe Keizersgracht dat nu Wittenberg heet en waarin ook het Luthermuseum is gevestigd.

Jan Gildemeester Janszoon ligt overigens, net als zijn vader hier in de kerk begraven.

Deze kleine bloemlezing brengt mij haast vanzelf bij de door ons mensen veroorzaakte aardbevingen die Groningen nu al zo lang in de greep houden. De grote beving in Huizinge is meer dan 10 jaar geleden. Een groot deel van dit jaar hebben we de parlementaire verhoren over het Groningse gasveld kunnen meemaken. En daar wordt je bepaald niet vrolijk van. Stuitend om te merken hoe het grote geld elke redelijkheid en compassie nog altijd kan verdringen en ook de waarschuwingen in de wind heeft geslagen.

Ik moet steeds weer denken aan wat onze eerste lezing van deze morgen te zeggen heeft. Het kan zo in het verslag van de enquêtecommissie terug te vinden zijn. *Jeremia 8:6 Ze gaan mor deur mit bedraigen, en waaigern om te keren. Ik heb sekuur noar heur lusterd, mor ze proaten woarhaid nait. Gainain het last van zien minne doaden, gainent zegt: "wat heb ik ainks doan?"*.

Deze tekst staat voor deze dag in het preekrooster voorgeschreven, niet uitgezocht dus voor deze gelegenheid. Mij spreekt hij daarom nog meer aan.

[] Jeremia maakt zich namens de Heer zodanig tolk dat er zogezegd geen woord Frans meer zit in de woorden die hij uitspreekt tegen het volk Israel. Een onbetrouwbaar volk noemt hij hen, altijd van de weg van de Heer af. De weg van liefde en recht, de weg van aandacht voor de ander, opkomen voor wie het slecht heeft, of getroffen is door ziekte of misdeeld en in armoede of honger leeft. Neen, ook toen al, egoïsme alom, eigenbelang op de eerste plaats. Geen aandacht voor waar het werkelijk om gaat in het leven.

Elk runt mor deur as n peerd, kop over haals in stried. Eigenlijk komt het neer op: Ze luiten de Heer zien woord mor sloeren, wat wieshaid blift heur den nog over?

Als we het over wijsheid en verstand, als we het over solidariteit en wederzijdse compassie hebben dan komen we terecht bij de hoofdtekst van deze dienst uit het evangelie van Mattheus, tevens het thema: Hol kop ter veur.

Dat lijkt zo'n vanzelfsprekende keuze. maar doet juist dat stoere: Hol kop te veur, de Grunneger helemaal recht. Je zou eerst menen van Ja. Die Groningers gelden toch wel een beetje als wars van alle overgevoeligheid, gewoon doorzetten jongens. Was dat ook niet een beetje de manier waarop we werden opgevoed. Even doorbijten, ook alles wat vervelend is. Niet zeuren. Zijn we daardoor niet een beetje te kortaf geworden en bovenal hebben we ons eigenlijk niet zelf benadeeld door altijd maar flink te zijn en ons gevoel een beetje weg te stoppen.

Alle werkelijk hulpverleners in het aardbevingsgebied wijzen daar ook op. Te hard voor jezelf zijn, te weinig luisteren naar je gevoel van onmacht, boosheid of verdriet, is altijd nadelig. Je kwetsbare kant laten zien is niet zo gemakkelijk, maar wel essentieel.

Bij de man wiens verhaal deze morgen centraal staat is, zou je zeggen, in elk geval te zien dat er iets met hem is. Zijn handicap, zijn verlamming is niet over het hoofd te zien. Dat geeft de eerste zin meteen aan. Lu brochten n lamme man noar hom tou. Hai lag op bèr.

Twee dingen springen naar voren. Het gaat om een invalide man die niet kan lopen en op een bed, een brancard ligt. [] En die man wordt gebracht door Lu. Dat is mooi, zonder mensen die helpen was deze verlamde nooit voor Jezus verschenen. Had de man zelf gehoord van Jezus bijzondere gaven of was er iemand in het groepje helpers geweest die een bezoekje aan Jezus een goed idee vond? In elk geval is duidelijk dat deze man nooit zonder hulp van andere mensen deze plaats in het verhaal had gekregen. Jezus ziet wat hier gebeurt, hij ziet de verlamde man en hij ziet ook de helpers en hun vertrouwen in hem. En daarom zegt hij: *kop ter veur, beste man! Zonden binnen die vergeven.*

Ik heb eigenlijk geen idee wat u daarvan denkt. Wat heeft deze man gedaan dat er zonden aan hem toe te rekenen zijn. En kan je ergens aan zien dat de zonden zijn vergeven? En wat betekent dat voor deze man, kan hij dan weer lopen? Precies dat dachten en zeiden de schriftgeleerden onder elkaar. En ook: wie is hij wel dat hij zonden kan vergeven, dat is toch alleen aan God. Wie denkt hij wel dat hij is? Hij lastert God!

Nu moeten we wel bedenken dat in het oosterse denken van die tijd, een ziekte of een handicap van iemand altijd gezien werd als gevolg van een geheime zonde. Dus zo gek was het niet dat Jezus begon met de zonde en met het vergeven van de zonden. Maar tegelijkertijd zijn we meteen getuige van de confrontatie tussen Jezus en de schriftgeleerden. Dat gevecht om de waarheid zal het hele evangelie door voortgaan. En Jezus speelt er ook direct op in. Hij ziet wat ze denken en zegt: Wat denken jullie is het makkelijker om zonden te vergeven of iemand weer te laten lopen? Wij zouden denken dat laten lopen veel moeilijker is dan te zeggen: de zonden zijn je vergeven. Maar misschien komt dat alleen maar omdat we die zonden toch niet al te serieus nemen. Zoals we vaak alleen maar rekening houden met fysieke schade en zelden met de psychische schade. Maar Jezus doet er een schepje bovenop. Om jullie te laten zien dat ik als mensenzoon macht heb om zonden te vergeven (het moeilijkste wat er is) daarom laat ik je ook zien dat ik hem weer kan laten lopen. *Goa Stoan! Pak dien bèr op en goa noar huus tou.* Jezus neemt deze man serieus in al zijn facetten en mogelijkheden. Wat een verademing!

Het is alsof het evangelie even een zucht van verlichting slaakt. De verbazing en de vreugde is compleet. *Loat e nou stoan goan en noar huus tou lopen.*

Omstanders kunnen niet anders dan God en Jezus prijzen. Er is toekomst voor de man.

Wat zou het mooi zijn als er ook toekomst is voor al die mensen die zich verlamd voelen door wat hen overkwam. De aarde beeft, overal scheuren in huis en gemoed. Het vertrouwen in onze overheid is enorm gedaald. En toch vanuit het evangelie: Kop ter veur. Maar ook in alle kwetsbaarheid samen met anderen op pad om het leven vorm te geven.

1 Jezus, ga ons voor
op het levensspoor;
doe ons als getrouwe leden
volgen U op al uw schreden;
voer ons aan uw hand
tot in 't Vaderland.

2 Zou 't ons bang vergaan,
leer ons vast te staan;
doe ons in de bangste dagen
nimmer over moeiten klagen;
want door smarten heen
vinden w' U alleen.

3 Moet onz' eigen baan
door veel diepten gaan,
zijn w' om and'rer leed bewogen,
och, stel Gij ons dan voor oogen
't einde, dat ons beidt,
waar G' ons henen leidt!

4 Richt ons leven lang,
Jezus, onzen gang;
voert Gij ons op ruwe wegen,
geef ook daar uw hulp en zegen;
en aan 't eind der baan,
laat ons binnen gaan.

Uit Psalms en Gezangen 311 Jezus goa ons veur. Ik ga alleen het eerste couplet citeren en laat het hele gezang dan door de gemeente zingen.